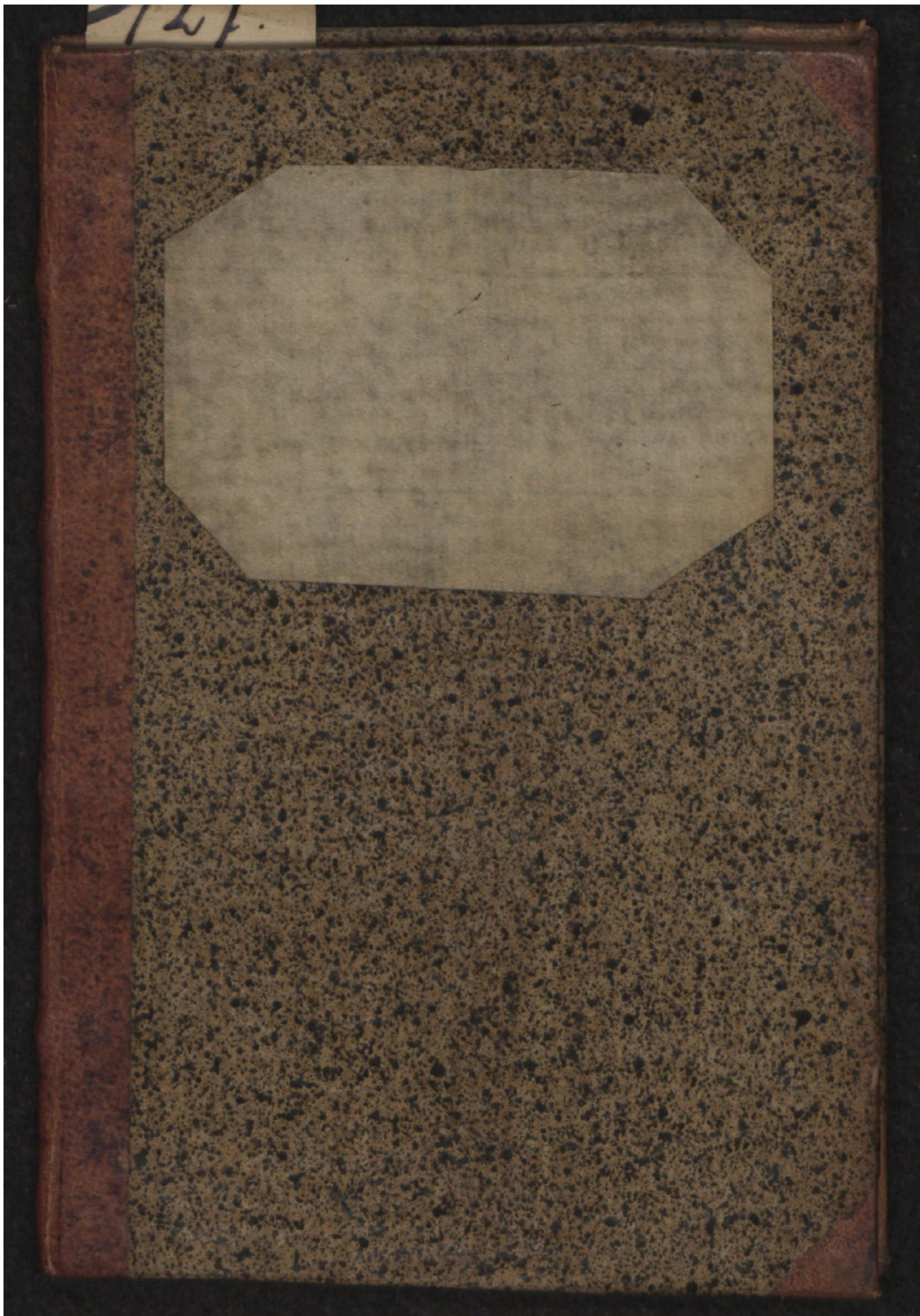
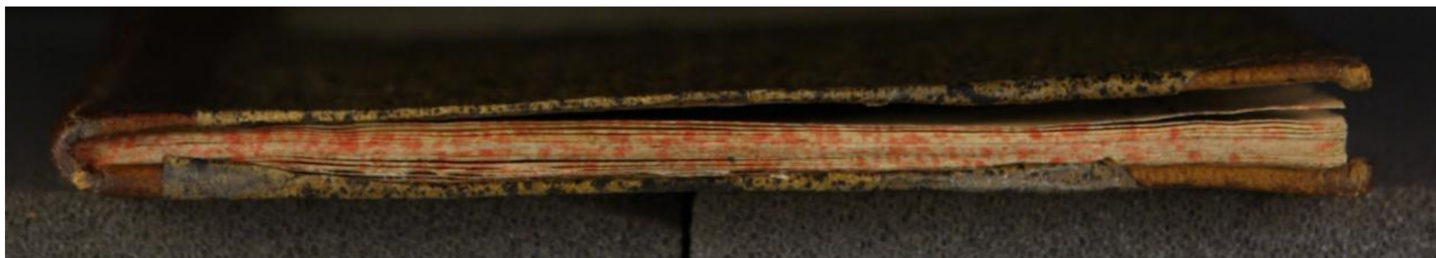

No. 727.

En kort underuisning om en Christen Ridder/ med huilcke Fiender hand skal stride/ Tilhobdraget aff den hellige Skrifft/ ved

M. Johan. Spangebergium/ Oc aff Tydsk fordansket aff Anders Barsbyl.

Prentet i Wittenberg hoss Jurgen Rhaus arffuinge.

1 5 5 4.

Til den Christen Læsere.

Huo som vil en Christen vere/
Oc saadant naffn nyde med ære.
Hand skal for alting først forstaa/
Huorledis sagen skal til gaa.
Ellers bliffuer hand lig den Mand/
Som vandre vil vden verstand.
Naar du vilt en Christen bliffue/
Oc lader dig i Daabet indskriffue.
Med dem/ vnder Christi Banere/
Som aluorlig ville Christne være.
Daa suerer du din HErre oc Gud/
Att leffue Christelig effter hans Bud.
Oc ingenstedz aff striden vige /
For sine Fiender oc dine deslige.
Vilt du i sandhed rett forstaa/
Huorlunde dette skal tilgaa.
Daa kand du finde i denne Bog/
En kort forklaring møget klog.
Som lærer dig foruden straff/
Først om en Christen Ridderskaff.
Med huilcke Fiender du skalt kiffue/
All den stund du est i liffue.
Som er/ att du skalt staa imod
Dieffuelen/ Verden/ kiød oc blod.
Dernest/ att du skalt troen øffue/
J Kierlighed oc gierninger geffue/
Oc dig iføre vaaben hinbolde/
Med huilcken du kandt marcken beholde.
Mod dine Fiender sterck oc grumme/
Oc dem foriage dig til fromme.
Der til giffue oss alle samen/
Gud sin naade ved Christum Amen.

Høg

Høgborne Første oc stormectige Herre/Herre Kong Christian den tredie/ Danmarckis/ Norges/Vendis/ oc Gottis Koning. Hertug wdi Slesuig/ Holsten/Stormarn oc Dytmersken. Greffue wdi Oldenborg oc Delmenhorst.

Aade oc Fred aff Gud Fader/ ved sin enborne Søn Christum vor HERre oc Saliggører. Allerkieriste Naadigste Herre Koning/Den Hellige Schrifft/ i det gamle oc ny Testament / vielig lærer oss/ med skøne figurer/ effterlignelse/ oc obenbare ord/ Huorledis en menniskes leffnet/ som frycter Gud/ haffuer sig heer paa Jorden/Besynderlig den hellige Job i sit 7. Capitel/ huor hand med vdtrøcte ord siger saa/ Menniskens leffnet er en idel strij oc kamp heer paa Jorden/oc hans dage ere lige

ſom en Dagløners. Med huilcke korte
ord/ hand giffuer tilkiende / at menni-
ſkens leffnet er elendig heer paa Jor-
den/ fuld met atſkelig fare / modgang
oc friſtelſſ. Oc derfor paa minder alle
Gudfryctige Chriſtne/at de ſkulle icke
vere wſkødſomelig oc kødelige tryg-
ge / men ſtaa altid i Gudz fryct / aar-
uogne oc beredde til freſtelſſ paa alle
ſider/ Som den hellige Syrach i ſit 2.
Cap. oc raader/ſaa ſigendes. Min ſøn
vilt du leffue Gudfryctig / ſaa bereed
din ſiel til friſtels/Item S. Pouel 2. Ti-
mo.3. Alle de ſom ville leffue Gudfryc-
tig wdi Chriſto Jeſu / de ſkulle lide for-
føllelſe. Huor med hãd giffuer alle frõ-
me Chriſtne en drabelig trøſt oc huſ-
ualelſe mod kors oc modgang / att de
ſkulle icke lade troen falde / oc acte ſig
att vere forſkutte aff Gud / naar for-
føllelſe kommer dem paa / Men att de
ſkulle fryctе HErren/ bede hannem om
hielp oc raad / oc dagelig jo mere oc
mere beruſte ſig mod ſine Fiender/ att
de kunde ſtaa dennem imod/ Oc ſaale-
des fuldende deris laab (ſom S. Pouel
kaller

kaller menniskens leffnet 1. Timot. 4. Cap.) att de kunde vinde seyr/ oc fange den vforgengelige krone/ som er vdsaat paa maalet / til huilcke de løber/ som er euige liff oc salighed ved Christum. Sammeledes raader oc Paulus sin Discipel Timotheum/ 1. Timo. 1. At hand skal øffue en god Ridderskaff/ saa att hand kand beholde troen oc en god samuittighed. Om saadane kamp oc stridzbane / taler den hellige Job i det forneffnde Cap. paa huilcke bane/ huer Christen beplicter sig i daabet / att vilde stride mandelig. Thi i daabet lader wi oss indskriffue vnder Christi banere/ oc suerer hannem en eed/ att wi/ formiddelst hans hielp oc trøst/ ville forsage oc imodstaa alle sine oc vore Fiender/ som ville forkrencke oc forøde hans hellige Rige oc Regiment/ Oc der paa tager wi hans feltztegen som er det salige Daab / oc lade oss kallis Christne/ effter vore rette Stridzførste Christum.

Det frotryder den lede Satan / aff den brendende iedderstilte had / som

hand er opblæst med/ mod Gudz Søn. Oc derfor strax effter/ att wi ere faldne hannem fraa (Thi wi fødes alle vredens børn/ Ephe. 4.) oc vdkaaret Christum til vor HErre oc forsuarer/ bruger hand alle lempe oc liste/ med lockelse oc trusel/ att hand kand drage oss aff den rette bane/ oc føre oss paa den onde vey/ som gaar til euige Død oc fordømelse. Oc som S. Peder siger/ 1. Pet. 5. Hand løber omkring/ som en skryddende Løue/ oc søger effter huem hand kand opsluge. Thi haffuer wi velbehoff att lære/ all den stund wi leffue/ huorledes wi kunde emodstaa hans argelist/ oc snedige anlob/ Oc saaledes øffue en Christen Ridderskaff/ att wi kunde wdi alle fristelse oc fare/ beholde troen oc en god samuittighed/ saa lenge wi haffuer igiennem ganget/ den trange port (som er denne legomlig død) huilcke der gaar til euige liff oc salighed.

Om denne Ridderskaff haffuer den Gudfryctige oc Vellærde Mand/ M. Johan Spangebergius (salig ihukom-

hukommelse) tilhob draget aff den hellige Skrifft / en kort oc merckelig vnderuisning / alle Christne gantske nøttelig att vide.

Denne samme vnderuisning / haffuer ieg / aff den ringe forstand Gud haffuer meg giffuit / aff Tydsk fordansket / den rette mening aldelis vforkrencket / alle fromme Gudfryctige Christne / som Danske mal forstaa / til lærdom oc trøst / att de oc sielff kunde læse oc forstaa / vindisbyrd aff den hellige Skrifft / huorledes den Christen Ridderskaff skal til gaa / med huilcke Fiender en Christen skal stride / oc med huilcke vaaben hand skal dennem offueruinde.

Denne liden Bog oc ringe arbeyd Allernaadigste Herr Koning / haffuer ieg skencket eders Høgborne Kongelig Maiestat / for den lofflig oc Christelig Ridderskaff eders Kongelig Maiestat / haffuer heer til beuist / med Gudfryctighed oc en Christelig Regiment / bedendis eders Kong. Mai. ydmygelig / for eders egen Kongelig Maie-

 stat

skatz godhed / att i ville denne ringe
skenck veluillige anname / til en salig
Nytaars gaffue / saa lenge Gud vil det
kand forbederis. Eders Kong. Ma.
med eders Høgborne Førstinde Draa-
ning Dorotea / Oc beggis eders elske-
lig Høgborne Børn / med det gantske
Danmarcks Rigens Raad / Gud Al-
lermectigste befalendes. Gud Aller-
mectigste styre oc forfremme / med sin
Helligaand oc naade / alle eders raad
oc anslage / sig til ære / sin hellige Kir-
cke oc Rigens vndersatte til beskermel-
se / Oc eders Kong. Ma. til lang oc
løcksalig Regiment / Amen. Giffuit
i Wittemberg / paa S. Pedersdag
Cathedra. Anno 1554.

Eders Kong. Maie.
ydmyge vnderdanige

Anders
Barsbyl.

Om

Om en Christen Ridderskaff.

Huad er en Christen Ridder.

EN Christen Ridder er en troendis Menniske / huilcke der er igienføð i Daabet/ vid vand oc den Helligaand/ oc haffuer en ret tro / en visse haab / oc en sandkierlighed til Gud oc sin neste/ Holder sig til den rene Euangeliske Lære/ Oc er altid bered att kemppe oc stride mod Dieffuelen/ verden oc sin egen kød oc blod. Oc taalmodelig lider oc drager for Gudz skyld / Huad hannem der offuer tikommer.

Huor wdi staar en Christen Ridderskaff?

Wdi trei ting / Som er/

 1. Att

1. Att necte Dieffuelen / Verden oc sin egen kød oc blod.

2. Wdi troens øffuelse til Gud / oc kierlighedz mod sin neste.

3. Wdi denne gamle Adams / det er denne syndige legoms døddelse / oc i aandens fornyelse / mod sig sielff.

Huor formaner oss den hellige Skrifft att neete Dieffuelen?

Saa siger S. Jacob i sin Epistel i det 4. Cap. Verer Gud vnderdanig / staar Dieffuelen imod / saa skal hand vige fraa eder / Holder eder til Gud / oc hand vil holde sig til eder etc.

Huad er Dieffuelen for en ting?

Dieffuelen er icke skabt ond aff Gud / aff begyndelse / men hand er fallet aff sin egen ondskaff / oc frij vilie / som Christus siger Johan. i det 8. Cap.

Hand er icke bleffuet varactig i sand-
hed.

Huorledes kallis Dieffuelen?

Christus kaller hannem/ Joha. 8.
en Mørder oc en Løgner/ Thi hand
stander effter menniskens liff oc siel/
Att døde liffuet med ild/ vand/ suerd/
pestelenz etc. Att forderffue sielen med
falsk lærdom/ løgen oc vildfarelse. Thi
saa siger Christus/ Hand er en Mørder
aff begyndelse/ oc er icke bleffuit var-
actig i sandhed. Naar hand liffuer/
daa taler hand aff sig sielff/ Thi hand
er en Løgner/ oc en Fader til all løgen.
Hand er liffuens oc sandheds fiende/
Oc det er hannem storlig tilmode/ att
mennisken skal bliffue salig/ oc komme
til den sted/ fraa huilcken hand er vd-
stødt.

Hand kallis oc Satan/ Diabolus/
en Klaffer/ Forfører/ oc en Paakla-
ger/ att hand beklaffer/ lasterer/ vran-
gelig vdligger/ oc falskelig foruender
Guds ord/ Som hand giorde vid Eua
i Paradis/ Gen. 3. Hand forklager
Gudz

Gudz Børn dag oc nat for Gud/Apo-
ca. 12. Hand er oc en forderffuer / oc
forstaar sig paa alle Gudz fororde-
ning / paa alle verdzlig skick oc Regi-
ment/paa alle husregiment. Hand op-
uecker oc vdhedzer Jøderne/Hedning/
Tørcker oc Tyranner mod de Christne/
att forhindre oc forderffue alle rette
Gudz tienist. Hand gører wfred / op-
tender wrene hierter / opuecker oprør
oc tuidract/oc tildriffuer falske Lærer/
att anrette atskelig Partij oc Secter.
Hand forgiffuer verid/forderffuer fruc
ten paa marcken / bortdraget menni-
sken til all wtuct / synd oc laster. In
summa/hand er vor modstander oc be-
suorne fiende / løber omkring som en
skrydende Løue / oc søger effter huem
hand kand opsluge. 1. Pet. 5.

Huor haffuer Dieffuelen sin værelse?

S. Pouel til de Epheser i det 6.
Cap. skriffuer saaledis/ Wi haffue icke
att stride mod kød oc blod / men mod
Første-

Førstedom oc mact/ som er/ mod verdtzens Førster/ huilcke der regnerer i denne verdtzens blindhed etc. Der kaller hand verdtzens Herdom/ onde aande som regerer i verid/ sueuer omkring oss/ lige som skyerne/ flyger oc flaggerer alleuegne i hobtal/ som hend iedderstilte Hueffser/ lader sig oc offte tilsiune i legomlig skabning/ oc ere gierne paa øde steder/ i øcken oc øde huse.

Saa hører ieg vel/ att Dieffuelen er icke endnu nederstøt til Helffuede?

Saa siger S. Peder / 2. Pet. 2. Gud haffuer offuerantuordet dennem til Helffuede/ med mørckhedzēs lencker att de skulle bliffue beuarede til Gudz strengedom. Desimellem ere de i lucten offuer oss / der farer de omkring / holder vact paa oss / oc lurer effter / huor de kunde forderffue bode til liff oc siel. Hand er en Doctor i all skalckhed / oc veed gantske vel / i huilcke maade oc

paa huad sted/ hand skal angribe huer serdelis. Wi tørffue oc icke tencke/ att hand er vijdt fraa oss/ langt borte wdi Henskaff/ Græckeland/ eller Tørckij/ men hand er nær hoss oss/ vnder oc offuer oss/ for oc bagh/ paa alle sider/ Ja hand er hoss oss i kammerid/ i sengen/ ved bordet/ i huore wi gaa/ staa/ sidde eller ligge/ Att det er jo storlig fornøden/ att bede Gud om hielp oc beskermelse.

Huor formaner oss den hellige Skrifft/ att necte verden?

S. Hans i sin første Epistel oc 2. Cap. siger/ Elsker icke Verden eller noget som er i Verden/ Huo der elsker Verden/ i hannem er icke Gudz kierlighed/ Thi all det som er i Verden (som er køddelig vellyst/ øgnens begering oc høfferdighed) er icke aff Faderen/ men aff Verden/ oc Verden forgaar med sin lyst. Item S. Jacob i sin Epistel/ Cap. 4. Huo der vil vere Verdtzens ven/ hand er Gudz fiende.

Huad

Huad er Verden?

Verden er Dieffuelens Rige oc Lystgaard/ Nu er jo Dieffuelen Gudz oc alle Christen menniskers besuaarne Fiende / gører dennem det argist oc fortredeligst hand kand. Thi er oc all det som er i Verden / Gudz oc alle Christnes fiende. Wdi Verden er klogskaff/ mact oc velde / vduortis hellighed oc øgenskalckeri/ falsk lærdom/ bedrageri/ vildfarelse/ Ketteri/ atskelige Partij oc Secter etc. disse stormer alle imod Christum. Christus giffuer Verden denne Titel/ oc kaller hinde en Røffuerkule oc Løgenhuss/ Saadane skioldmerck oc vaaben / henger hand Verden paa dørren / Johan. 8. att mand kand kiende hinde.

Den stund wi nu ere heer paa Jorden / mue wi foruente / att wi ere wdi saadane Herbergeer/wdi huilcke Hussfaderen oc Werten er sielff en skalck/ en Mørder oc Løgner / Thi i denne Dieffuelens Gesthærberg gaar det icke anderledis til/ men Mord oc Løgen er

hans

hans idret oc husſholling / huo der vil vere hans tiener oc tyund / hand maa frilig hielpe hannem der til / Oc den ſom er hans Gæſt / maa oc taguare heer paa. Derfore ſiger Cyprianus / Wi ſtaa heer daglig vnder Dieffuelens vaaben / huilcke der hugger oc ſticker blandt oſſ (lige ſom i en ſkou / huor mand ſeer øxerne blincke) oc vil ſtedze hugge de Chriſtne til bage. Saa ſeer wi / at farlighed er ſtor oc mãgefoldig / Veyen er glætt oc ſkredig / oc Fienderne ere liſtige / ſnedige / ſurfittige oc mectige / Men wi ere vanmectig oc ſuacke / oc drager vore legendeſæx i en ſkrøbelig kar / 2. Corint. 4. Oc ſtaar wdi ſtor fare oc banghed paa alle ſider. Paa den høgre ſide ſtormer mod oſſ / atſkelige Partij oc Secter. Paa den venſtre / Tørcken / med mørden oc ihielſlet / Fortil / Papiſter oc Verdzlig Hellige ſom forlade ſig paa ſine egne gierninger rc. Bagtil / Jøderne oc Hedning / Tyranner etc. Offuen oc neden til / alle Helffuedis Aande oc mact. In ſumma / Huort wi vender oſſ / da ſee wi inthet

gott /

got/ Ickon onde Exempel/ forargese/ Høifferdighed/ Gerighed/ Wtuct/ Had oc Auind. Wi hører oc inthet got/ Men wnøttige ord / falsk lærdom / løgen/bedrageri/med bande oc suere etc. Til Hoffue finder mand onde raadgiffuer / Høckeleri oc treerske finantzer.

Wdi Købsteder finder mand tuidract/wenighed/falskhed/oc bedrageri i kiøb oc sall. Paa Landsbyer/wlydighed / listighed oc besuigelse. Hoss de aandelig finder mand grunduol til all wdygd/ huoreri/ aagger/ Gudzbespottelse / Falskhellighed oc øgenskalckeri / Thi er det jo gantske storlig forнøden/att indfalle til Gud/bede oc begere hielp oc bistand aff hannem mod dette onde.

Huor formaner oss Skrifften att necte vor egen kød oc blod?

Christus siger/ Lucæ 14. Om nogen kommer til meg / oc icke hader sin Fader oc Moder/ Høstru/ Børn/ Broder oc Søster/ oc dertilmed sin egen

liff / hand kand icke vere min Discipel. Oc Sanctus Paulus til de Gal. Cap. 5. De som hører Christo til / de skulle korsfeste deris egen kød / med hindis be- gering oc lyst.

Huad er kød oc blod?

Kød oc blod kallis i den hellige Skrifft en Adams Barn / det er / en menniske som er fuld med synd / er vnd- fangen oc fød i synd / oc leffuer i synd / Er fuld aff hoffmod / gerighed / wtuct / had oc auinde / er en løgner / elsker sig sielff / vil ingen straff lide / altid han- deler mod Gud / oc er dog støff oc asche. Ja en orme aatzel oc madickhus.

Trærne oc yrter bærer herlige blomster / delige blade / oc lystige fruct / Men Mennisken bærer ickon tidzel oc wkrud / Oc aldrig haffuer nogen verit saa kiær (den stund hand leffde) att mand jo drager hannom til graffue / oc lucker effter / naar hand er død. Dog ligeuel tørff saadane en armer creatur / en elende vandbuble oc madicsech / op- sette

sette sig mod Gud sin Skabere oc Frelser. Men Gud som er offuentil / hand snider træen / at hun icke voxer til Himmelen. All det som fordrister sig paa sin egen krafft / att ville stige offuer Gud / det nider størter hand igien i Dieffuelens naffn. Saaledis bliffue de ordspraag sande / Homo homini lupus, det er / Den ene Menniske er den anden en Vlff / ja en trold. Item wi skulle acte huer Menniske lige som en Gudz Engel / men tage off vare for hannem lige som for den ledige Dieffuel. Wden saa er / at hand er igienfød / oc indplantet i Christo Jesu / daa heder det / Homo homini Deus, Det er / Den ene Menniskt er den anden en Gud.

Huor formaner off Skrifften att øffue troen?

Saa siger Christus Lucæ 13. Arbeyder der paa / att i kunde igiennem gaa den trange port. Thi ieg siger eder / at mange skulle tractere der paa / huorlunde de kunde indgaa / Oc skulle

dog icke kunde giøre det. Item Johan̄. 6. der Jøderne atſpurde Chriſtum / Huad ſkulle wi giøre / att wi kunde giøre Gudz gierning? Chriſtus ſuarede. Det er Gudz gierning / att i troer paa den / huilcken hand vdſende.

Huad er troen?

Troen er en ſandforlading / oc en̄ viſſe forhobning / til de ting / huilcke mand icke ſeer for øgne. Hebre. 11. Oc beſynderlige er troen icke andet / end en rett ſtadige tillid / oc en viſſe fortrøſtelſe paa Gudz naade oc barmhiertighed / huilcke oſſ er loffuit oc tilſagd / for ſin Søns Chriſti ſkyld.

Huad forarbeyder ſaadane en tro?

Saadan en tro forarbeyder møget gott.

1. En beſynderlig kierlighed til Chriſtum / att ieg holder møget aff hannem allene / Elſker hannem / ærer oc

priſer

priſer hannem allene / ſom den Gud min Himmelſke Fader haffuer ſkencket oc giffuit mig / til en Megler / Frelſer / oc Saliggører / Huilcke der allene er meg nock i all anligende nød oc trang / Paa hannem er all min hob oc trøſt / den ieg kand finde hoſſ ingen Creatur.

2. En brendende kiærlighed til ſin neſte / Saaledes / att Menniſken gører ſin Neſte / lige ſom Chriſtus haffuer giørd hannem / gierne med ſtor lyſt oc glæde tiener huer mand.

3. En frimodig hierte / ſom huercken frycter Dieffuelen eller Tyranner / huilcke oc taalmodige lider det ſom lideſſ ſkal / Ja ſetter det i Gudzhand / vere ſig i banghed / friſtelſ eller forføllelſe / i liffuit eller død / der lader han Gud raade for.

4. En glad oc rolig ſamuittighed / oc renſer hiertet aff alle ſynder / Thi Chriſtus er allene den rette Paaſke⸗lam / ſom haffuer borttaget Verdzens ſynder / Johan. 1.

5. Saadane en ret stadige tro/ gører allene from oc retferdig for Gud / oc vdfrier sielen fraa Dieffuelen/ Døden/ synd oc Helffuede / fraa Gudz vrede oc vgunst/ Johan. 3. Huo som troer paa Christum/ hand skal icke fordømmes / men huo som icke troer/ hand er nu fordømpt.

Huor formaner Skrifften oss til kiærlighed.

Christus siger til sine Discipeler Johan. 13. Jeg giffuer eder en ny befalning/ att i skulle elske huerander indenbyrdz / lige som ieg haffuer elsket eder/ der paa skal mand kiende/ att i ere mine Discipeler/ om i elsker huerander indenbyrdz / Item Esaias 58. Cap. Bryd den hungerig din brød/ indfør de fremmede oc elende i din Huss / Giff den som nøgen er klæder att skiule sig med / oc skiul dig icke for din kød (det er for din Neste)

Huad er kiærlighed?

Den hellige Augustinus/ i en Predickend/

dickend/ beskriffuer kiærlighed/saalun-
de / Kiærligged er hiertens oc modens
salig forbaand/ med huilcke den fattig
er rig / oc wden huilcke den rige er fat-
tig. Kiærlighed er taalmodig i mod-
gang/ oc mæt i løcksalighed / i forføl-
lelse sterck/ i fristelse wforskrecket/ Vel-
uillig til att giffue oc er lystig oc glad
wdi alle gode gierning.

Huad forarbeyder kiærlighed?

Paulus 1. Corin. 13. skriffuer/ Kiær-
lighed er langmodig oc veluilig/ Kiær-
lighed auindis icke / Kiærlighed er
icke skalckactig / Kiærlighed er icke
høfferdig/ Hun skicker sig icke wtilbyr-
lig / Hun atspører icke sin egen vild/
Hun lader sig icke operre / Hun tencker
icke ont / Oc glædis icke ved wretfer-
dighed/ Men hun glædis ved sandhed/
Hun offuerbærer alting/ Hun troer al-
ting/ Hun forhober alting/ Hun taal-
modelig lider alting/ Kiærlighed bliff-
uer icke træt/etc. Oc til de Romer Cap.
12. oc anderstedz mere / opregner S.
Pouel mange kiærlighedz fructer.

Huor formaner oſſ Skrifften til att døde kødet / oc forny aanden?

Paulus til de Epheſer i det 4. Cap. ſiger / Afligger fraa eder den gamle leffnet / effter den gamle Menniſke / huilcke der ved vildfarelſis vellyſt for-derffuis / men fornyer eder i eders ſinds aand / oc ifører eder den ny menniſke huilcke der er ſkabt ved Gud / i retfer-dighed oc hellighed. Oc til de Co-loſ. 3. Cap. Døder eders jordelig lego-mer / Horeri / Wrenhed / løſactighed / vellyſt / onde begering / wkyſkhed oc ge-righed / huilcke er Affguderi. Oc Chriſtus ſiger Lucæ 21. Tager eder vare / at eders hierter icke beſuaris med frodzeri oc druckenſkaff / oc med omhy-gelighed for denne liffs næring / at den farlig dag ſkal haſtelig offuerfalle eder / Thi hun ſkal kome offuer alle ſom boer paa Jorden / lige ſom en ſnare. Oc S. Pouel til de Gala. 5. Cap. Vande-rer i aanden / daa ſkulle i icke fuldbkõme kødſens begering oc vellyſt / De kødet

begerer

begerer mod aanden / oc aanden mod kødet.

Naar begyndes kødsens dødelse?

Wdi Daabet/ naar Præsten neder døpper / eller offuerøfer barnen med vand/ i Naffn Faders / oc Søns / oc den Helligaands.

Naar bliffuer hun fuldendet?

Wdi døden / naar kødet bliffuer til støff oc asche igien.

Naar begyndis aandens fornyelse?

Naar Præsten igien opløffter, børnen aff Daabet.

Naar bliffuer hun fuldendet?

Paa den yderste dag/naar wi igien opstaa med liff oc siel / Daa ophøffuis wi rettelig aff Daabet / oc bliffue beteckede oc skiuled med den dyrbarn klæde / som heder wskyldighed/ Oc bliffue

aff Gudz hellige Engle / indførde til det Euige liff oc salighed / Matt. 13.

Skal oc alle Christne Ridder haffue disse trei stycker?

Wi haffue i Daabet loffuit oc tilsagd / att forsage oc veersiige Dieffuelen med alle sine gierning oc væsen / At troo paa Gud Fader / Søn / oc den Helligaand / oc att beuise saadane tro med gierning mod vor Neste / Att døde den gamle Adam vor syndige kød oc blod / at dempe oc forøde onde begiering oc vellyst / oc att bliffue en ny Gudz Creatur. Der paa ere wi døbte / oc indskreffuet i Gudz Register / Oc det euige liff er oss tilsagt til en sold oc løn.

Med huor mange Fiender skal en Christen Ridder stride?

Med trei hoffuit Fiender (som tilforne er sagd) Med Dieffuelen / Verden / oc med sin egen kød oc blod / huilcke der giffuer hānem aldrig roo eller huile / oc icke holder nogen forligelse / eller fælige dage med hannem. Huad

Huad skal mand daa gøre/ att hand kand verie sig for disse Fiender?

S. Pouel viser alle Christne en harnske/ verie oc vaaben med huilcke de kunde beskøtte sig/ for disse grumme oc forderfflige Fiender/ Ephe 6. Cap. oc siger saa. Elskelige Brødre/ verer stercke i HERren/ oc i hans styrckis krafft/ ifører eder Gudz vaaben/ att i kunde staa mod Dieffuelens snedige anlob. Staar fordi omgørde om eders lænder med sandhed/ oc iførde retferdighedz krebt/ Med skoo paa eders fødder/ att i kunde vere beredde til fredzens Euangelium/ Offuer alt annāmer troens skiold/ wdi huilcke i kunde vdsløcke alle den argis gluende skud/ Oc tager salighedzens hielm paa/ oc det aandelige suerd/ som er Guds ord. Heer giffuer S. Pouel oss de rette trøgge vaaben/ aff sin Vaapenhuss/ Som er/ en Belte/ Skoo/ en Krebt eller Pantzer/ en Skiold/ en Hielm/ oc en Suerd.

Huad

Huad er sandhedz Belte?

Inthet andet/end att wi skulle føre en retschaffen leffnet/ att wi icke aff nogen skrømpteri/ men aluorlig tage oss Gudz ord oc troen til hiertet/ Thi huo der vil vere i den Christen menighed/ oc icke aluorlig tage sig sagen til/ men allene for en tal skyld er i hoben med/ vil tage bytte med andre/ oc vil icke kempe/ hand kömer snarlig Dieffuelen til bytte/ Thi hand er icke omkring gørd/ det er/ hand er icke opkiltet/ oc berusted med sandhed oc aluorlighed/som det byr en god Krigsmand.

Huad er retferdighedz Krebt?

Inthet andet end en god samuittighed/ en wstrafflig ret leffnet/ oc vduortis omgengelse med alle mennisker/ att mand saa leffuer/ att hand gører ingen skade eller wret/ Men flittig tiener huermand oc gører dennem gott/ saa at ingen kand klage paa vor samuittighed/ icke Dieffuelen sielff/ att wi haffuer leffuet wret/oc skicket oss wtilbyrlig.

Huad

Huad ere fredsens Euangelij Skoo?

Inthet andet end at wi skulle haffue fred med huermand/gøre huermand til gode med hielp oc raad / forfremme dennem ved det hellige Euangelium/ att wi der ved kunde leffue retsindig oc redbondene oc gennem gaa denne onde forderfflig Verden wforhenderet. Endog att verden indenbyrdes begynder balder oc wfred/ kiff oc trette/oc Menniskens ondskaff vil opuecke oss til vrede/heffuind oc wtaalmodighed/ Da skulle wi dog i saa maade skicke oss/ att wi kunde lide/ taale oc offuerdrage det onde /oc ved taalmodighed trenge oss gennem denne onde verden / lige som gennem en tuornefuld vey / Thi saa heder det / Vilt du vere en Christen / daa bereed dig til taalmodighed/ Thi kaars oc forføllelse vil icke bliffue langt borte.

Huad er troens Skiold?

Icke andet end troen/ som forlader

sig

sig paa det hellige Euangelium om Christo. Thi naar den surfittige oc snedige Dieffuel / vil indfalle paa vore samuittighed / oc forderffue vor leffnet/ oc wi ere altforløse omgørdet / det er / wi haffuer icke leffnet en retskaffen leffnet/oc icke giørd huer mād den skiel wi skulle etc. Daa haffuer wi behoff at kaste hannem denne skiold fore / Som er vor HErre Jesus Christus / befatted i troen/ oc sige / Velan / er ieg en arm fordømpt Syndere / saa er den mand som er død for mig / hellig oc reen / paa hannem forlader ieg mig/ det gaar med min leffnet oc gierning huor det kand / Jeg forlader meg paa min HErre Christum / lige som paa min eniste skiold/ huilcke der kand skiule oc beskerme mig oc min gantske liff/ Hand er mig en visse beskøttelse / oc kand emodstaa alle mact oc Helffuedis porte.

Huad er salighedz hielm?

Jnthet andet end en visse hob oc foruentelse om det aandelig liff som er

offuen-

offuentil i Himmelen / for huiſſ ſkyl/
wi troer paa Chriſtum oc taaler al=
ting / Foruden huilcke wi kunde inge=
lunde drage / alle de ſnarer ſom mand
ſlaar oſſ effter hoffuet med / oc ſetter
for vore liff oc leffnet/ Men det er vor
trøſt / att wi troer paa Jeſum Chri=
ſtum / huilcke der er en HErre offuer
Verden/Dieffuelen oc alting/Ved huil
cken wi viſſelig foruente en anden oc
Euige liff / oc att hand vil frelſe oſſ/
fraa all det onde ſom oſſ kand tilkom=
me / oc vnderfødder træde / alle vore
modſtander/ſom nu fortrycker oc tren=
ger oſſ.

Huad er aandens Suerd?

Inthet andet end Gudz ord/ det
ſkulle wi altid foruden affladelſe øffue
oc bruge / med lærdom / predickend oc
tilhørelſe/Oc lade det icke ſtickis i ſkeen
oc bliffue ruſtig / Thi daa kand det in=
gen mandom beuiſe/eller gøre Dieffue=
len ſkade / Men wi ſkulle dratge Suer=
det vd/ ryſte oc befatte hind vel i han=
den / oc altid hugge omkring oſſ med
lærdom

lærdom oc Gudz ords forkyndelse / atk det kand altid vere smock skarff / Thi huor som icke ere Gudfryctige aaruogne Predicanter / oc trofaste Gudz ords Tienere/der gører Dieffuelen stor skade / fører jdel løgen i sandhedz sted paa Predickstolen/opfyller alle Steder med Partij oc atskellige Secter / med huilcke hand fordriffuer oc forderffuer Christi Kircke / lige som det tilgick i Paudomit.

Giff Exempel aff den Hellig Skrifft/ om den Christen Ridderskaff.

Der er icke mange Exempel i den hellige Skrifft/ aff huilcke mand kand merckelig lære den Christen Ridderskaff / wden den Historij om Israels børns vdgang aff Egypten / gennem det Røde Haaff / gennem ørcken / oc gennem Jordan/til det Lãd Canaan.

Huorfore?

Thi lige som det er tilganget med Israels

Jsraels Børn/ legomlig /saa gaar det oc til med en Christen / aandelig.

Huad mercker Pharao/ oc Egypti Land?

Pharao bemercker den grumme Dieffuelen. Egypti Land mercker Menniskens leffnet/ for Daabet.

Huad mercker det Røde Haaff? ørcken? Jordan? oc det foriette Land?

Det Røde Haaff bemercker Daabet.
ørcken / denne bedrøffuede Verden.
Jordan/ den legomlige Død.
Det Foriette Land/det euige liff.

Ligeruis som Jsraels Børn maate nu gøre fiere reise/Den første aff Egypten til det Røde Haaff. Den anden fraa det Røde Haaff til ørcken til Sinai Berg. Den tridie aff ørcken til Jordan. Den fierde igennem Jordan til det forloffuede Land / til det hellige

Berg Zion. Sammeledes skulle wi Christne oc gøre fire reise / Den første aff vor medfødde oc opryndelig synd / til Daabet. Den anden aff Daabet / til denne onde oc bedrøffuede Verden. Den tridie / fraa denne Verden til den legomlig Død. Den fierde / fraa denne naturlig Død til det Euige Liff. Oc ligeruiss som Israels Børn / altid haffde modstand i deris reise / oc nøddis til att stride mod sine Fiender / Hening / Lige saa skulle wi Christne oc altid kempe oc stride mod Dieffuelen / Verden / oc vore egen kød oc blod / den stund wi vandre heer paa Jorden.

Huorlunde gaar denne siri til?

Saalunde gaar hun til. Naar wi vdfrelsis oc forløsis / aff den grumme forgifftige Pharaonis mact / aff Egypten / det er / naar wi ere vdgangne aff den syndige leffnet som wi fødis i / oc bliffue døbt ved vand oc den Helligaand / oc vore syndere i det hellige Daab / neder senckis i det røde Haaff / oc wi komme ind i ørcken / til denne

Verden/vdi huilcke det kryber oc vrem-
mer fuld aff onde vergifftige dyr/huor
inthet andet er end ſynd / ſkendzel w-
dygdactighed oc forargelſe/Daa ſkulle
wi icke lade oſſ forſkreckes / eller vende
om tilbage igien til Egypten/ Icke el-
ler ſtaa ſtille/ men fare jo frij frem aff
en dygd til en anden / lige ſom Iſraels
børn reiſede fraa en læger til en anden/
Komme wi til Mararath/ til den bit-
ter vand (ſom er truſel) daa ſkulle wi
formilde den beſkhed/ oc ſødgøre hinde
ved Chriſti pinis betractelſe. Item i
hunger oc tørſt / beſpiſe oc veerquige
vore ſiel oc aand / med det rette Him-
melſke brød/Gudz ord/ oc ſalige vand/
aff den vandſteen Chriſto.

Diſligeſte ſkulle wi oc indgraffue i
vore hierte/ Gudz hellige Bud/ huilcke
hand haffuer oſſ giffuit/ oc leffue der
effter / oc helliggøre oſſ ſelff / Gud til
en Tabernackel/ Tempel oc bolig / oc
offre vore liff oc ſiel til en leffuendis
offer. Nederſlaa oc vnderfødder træ-
de/ ved Gudz hielp oc biſtand/alle He-
ning paa veyen/ ſaa ſom Amaleckiter/

Amoriter/ Madianiter / oc andre saa-
dane/ det er / forøde alle onde tancker/
ord oc gierning. Landsens forkynder/
det er/ de hellige Propheter/ Aposteler/
Euangelister oc Predicanter/ skulle wi
troo/ stunde effter den Forietteland/
som er det Euige liff.

Naar nu den tid kommer att Gud
begerer det aff oss/ saa skulle wi oc vel-
uillig gaa gennem Jordan/ det er dø-
den / Der skulle Præsterne staa mit i
Jordan/ med Naadens Arck / saalen-
ge/ att den igiennemgangelsf er fuld-
endet / Det er / De skulle husuale den
krancke/ som ligger oc drager heldret/
oc gøre hannem bistand med det rene
oc søde Gudz ord / forny Gudz hellige
forløffte / forkynde hannem synders
forladelsf/ Gudz naade oc venskaff for
Christi skyld/ tilraade oc formane den
siugetil taalmodighed.

De grunde vand / det er / legomlig
sorg/skulle wi lade bortflyde/ Oc huore
de dybe vand/ det er/ Dieffuelens /Dø-
dens oc Helffuedis grumme billede/vil-
le forskrecke oss lige som de ville offuer-
falde

falde oss/ Der skulle wi med en fast tro/ til Christum/ gaa flux offuer/ wden all forskreckelse/ saa lenge wi komme med tøre fødder / med sactmodighed oc ydmyghed/ til den salige strandbacke/ til det Himmelske Færneland oc euige liff.

Huad siger du daa om den Berg Sinai oc Zion?

Der ere trei naffnkyndige Berge i den hellige Skrifft / paa huilcke Gud haffuer serdelis obenbared sine vnderlige gierninger oc iertegen.

Huilcke er det første Bierg?

Det Berg Sinai/ paa huilcke Gud gaff Moises sine hellige X Budord/ beskriffne i thoo stene Taffler/ Der soue mād inthet andet end lønild oc storm/ jldrøg oc mørck taage/ Mand hørde oc inthet andet end torden oc forskreckelig basone lyi/ der vaar inthet andet end idel fryct oc forskreckelse / att Israels Børn nøddis til at bede Moisen/ at hand ville tale met dennem / oc icke

HErren sielff/ Thi de kunde icke for-
drage Gudz røst.

All dette bemercker louens art oc
rette natur / att hun ickon forskrecker/
oc forarbeyder vrede/ Rom. 4.

Huilcke er det andet Berg?

Det Berg Zion/ paa huilcke Chri-
stus begynte sit hellige Euangelij for-
kyndelse / wdi Salomonis Tempel til
Jerusalem / oc der samme stedz beuiste
mange store iertegen / Oc ved sin pine
oc hellige Døø / igienløste den gantske
Menniskens køn / Item er igien op-
standen fraa de døde / Oc opfaren til
Himmelen / Vdsende sin Helligaand/
Oc vdskickede sine Aposteler/ att lære
oc forkynde det hellige Euangelium
øffuer den gantske Verden.

Huilcke er det tridie Berg?

Det Berg Thabor / Paa huilcke
Christus giørde sin Bøn/ oc obenbare-
de sin Maiestatz Herrlighed / for sine
Discipeler / Peder / Hans oc Jacob /
med Moises oc Helia. Der soue de in-
thet

thet andet end jdel skien oc klarhed / Hørde oc icke andet end delige skøne venlige taale / Der waar inthet andet end jdel fryd / oc lyst / att S. Peder aff stor hiertens glæde robte oc sagde / O HERre / heer er det got att bliffue / vilt du / da ville wi bygge heer trei bolig / Dig en / Moises en / oc Helias en.

All dette bemercker det hellige Euangelij art oc rette elige natur / huilcke der allene trøster oc glad gører bedrøffuede hierter.

Skal oc en Christen paa alle disse Berge?

Ja huer Christen som acter att bliffue salig / hand maa paa disse trei Berge / icke legomlig / men aandelig.

Først paa den Berg Sinai / oc der lære Gudz hellige Lou oc X Budord / oc icke allene lære dennem / men oc leffue der effter.

Men i det wi befinde / att wi aff vor egen mact ved kød oc blod / icke kũde fyldest gøre Gudz hellige X Bud-

 ord /

ord / Oc Gud tuertimod vil att wi jo skulle fuldkomme dennem til pricke / oc vdkreffuer en strenge fuldkommelse aff oss / Derfore nødis wi / att forskreckes oc frycte for Gudz retferdige dom / oc bekiende oss for arme fordømpte Syndere / Oc der som wi bliffue paa Sinai Berg med Moise / daa forderffuis wi visselig.

Derfore skulle wi vandre frem bedre / Saalenge wi komme til den hellige Zions Berg / Oc paa denne reise maa Moises døø oc begraffuis / saa at mand icke kand finde hans graff / Det er / heer maa falde oc bliffue til inthet / all trøst oc tillid som wi haffde paa vor egen fromhed oc retfeerdighed / paa Mennisklig gierning oc fortieneſt / oc allene befatte Christum i troen / høre sit hellige Euangelium huilcke hand paa Zion oc i Jerusalem forkyndet / Oc det aluorlig anname til hiertet / oc skicke liff oc leffnet der effter / Oc in summa gøre vor neste det skiel / som den søde retferdige Christus haffuer giørd oss / Der som det skeer / saa kand Louen

inthet

inthet klage paa oss/Synden kand icke fordøme oss / Døden kand ey forskrecke oss/ Men wi haffue synders forladelse/ oc de hellige forløffter om euige liff oc salighed.

Paa disse thoo Berge fuldkomme wi denne legomlig leffnet / falde offte aff den ene til den anden / Nu ere wi vnder Louen / nu vnder Euangelio / vndertiden falde wi aff / oc vige tilbage til Egypten / til en syndige leffnet/ strax jager Gudz Lou oss tilbage igien til Jerusalem/hen til Zions berg/ Denne jacth oc striid varer saa lenge til den tid kommer / att wi skulle skelies fraa denne Verden / Daa skulle wi oc paa det Berg Thabor.

Det Berg Thabor er en trind Berg wdi Galileæ Land/ ligendis paa slette marcken / oc bemercker en Christen Menniskis salige døø/ til huilcke ingen kommer/ wden hand haffuer en trind (det er en wforfalsket oc retsindig) tro til Gud / oc en frimodige hierte til de Himmelske gode ting/ oc er i den Galileeske

leeske eien/ i en Christelig leffnet / som gierne vil gøre Penitentz.

Huad som nu er fremganget paa det Berg Thabor/det skeer oc wdi huer Christens dødz time. Thi endog att Christi elskelig Discipeler/ere med han=nem paa Berget/oc seer sin Guddome=lig Herrlighed / seer ocsaa Moisen oc Heliam / det er / Louen oc Propheter/ oc alting forklaret/fiin/ lystig oc glæde ligt/dog ligevel(i det Gud Fader lader sig høre aff Himmelen / med en høy merckelig røst/ sigendis/ Dette er min elskelig Søn / wdi huilcke ieg haffuer en vel behagelighed / Hannem skulle i høre) Er Menniskelig natur saa suag oc vanmectig/ at hun kand icke bestaa for Gudz høye Maiestat / men maa forskreckes oc falde tilbage.

Heer er nu den største kunst / att wi paa den siste time/ effter Loffuens for=skreckelse / oplucke øgnen igien / oc see omkring / oc see da ingen andre end Christum Gudz Søn allene / Att wi daa lade fare aff vore hierte/ Moisen/

Heliam/

Heliam/ Apostlerne/ Jn Summa/ alle hellige Mennisker/ alle Creatur / ja oc vore egne gierninger oc fortieniste/ Oc angribe den eneste Megler oc Talsmand Jesum Christum/ vor kiere Frelser oc Saliggører / huilcke der vil forklare oc ærefuld gøre vor forgengelig liff/ att hun skal lig vere hans forklarede legom/ Som der staar til de Phili. Cap. 3. Att wi (om saa er dødzens time er forhanden / oc wi haffue stridet som ærlige Ridder / fuldendet voris laab/ oc beholdet troen) kunde bliffue tuctig oc bequemme att anname retferdighedzens Krone/ oc med hinde infare til det ærefuld forklarede Rige/ til det Euige liff/

AMEN.

Om en Papistiske Ridderskaff.

Huor

Huor wdi staar en Papistiske Ridderskaff?

PApistiske Ridderskaff staar i vijdt vand/ salt/ Palme/ kosteligt yrther oc smørelse/ vaax/ stene/ træ/ klocker oc ringend/ Thi med saadane vaaben ville de foriage Dieffuelen/ oc forhuerffue Gudz venskaff oc synders forladelse.

Huormed beuise oc stadfeste de saadane Ridderskaff?

Til att stadfeste saadane Ridderskaff fremsette de en drabelig Exempel som staar skriffuet i Marial.

Huad er det for en Exempel?

En Mørder / huilcke der haffde aldrig gørd noget got / i sin liffsdage / Hand kaam wforuandis en tid i Kircken / oc sou att folcket offerede penning / Daa gick hand oc frem / oc offered en penning oc en lyss paa Alteret. Det begaff sig nogen tid der effter/ att den samme Mørder bliff grebet i

sin w-

sin wdedisk gierning / oc bliff hengd i en galie/ Der kaam Dieffuelen oc vilde føre hans siel til Helffuede / Men der kaam oc en god Engel / oc forbiud hannem det / De foore for Gudz Dom med hin anden/ Dieffuelen klagde hannem an/ oc sagde/ att hand haffde aldrig giørd got i sin liffs tid. Men den gode Engel baar heer frem en korspenning / oc en liden vaaxe lyss som hand haffde engang offered paa Alteret / Huad skede der? Dommeren gaff saadane sententz der paa / att Mørderen skulle sielff verie sig for Dieffuelen. Daa gaff Engelen hannem saadan raad / att hand skulle tage den korspenninge i den venstre haand / til en skiold/ oc vaaxlyset i den høgre haand til en Suerd/ oc skulde hugge jdel korsshug. Hand giørde som Engelen befalede hannem / oc saalunde foriaget Dieffuelen oc offueruond hannem.

Haffue de oc flere saadane Exempel?

Denne Exempel er fast deris/ beste

grund

grund oc beuisning / endog alle deris Bøgger oc Predickstole / vaare i forgangne dage / oc endnu ere fulde aff saadane skendige løgen oc bedrageri / Der vaar ingen høie Scholer / ingen Sticht / ingen Kloster / ja ingen Paue / ingen Cardinal / ingen Biskop / ingen lærde Doctores / som talede en ord heer imod / enthen med skriffuels eller predickend / Men alle vaare de / de rette stumme hunde huilcke der haffde ingen mūd att gøø med / som Propheten beklager.

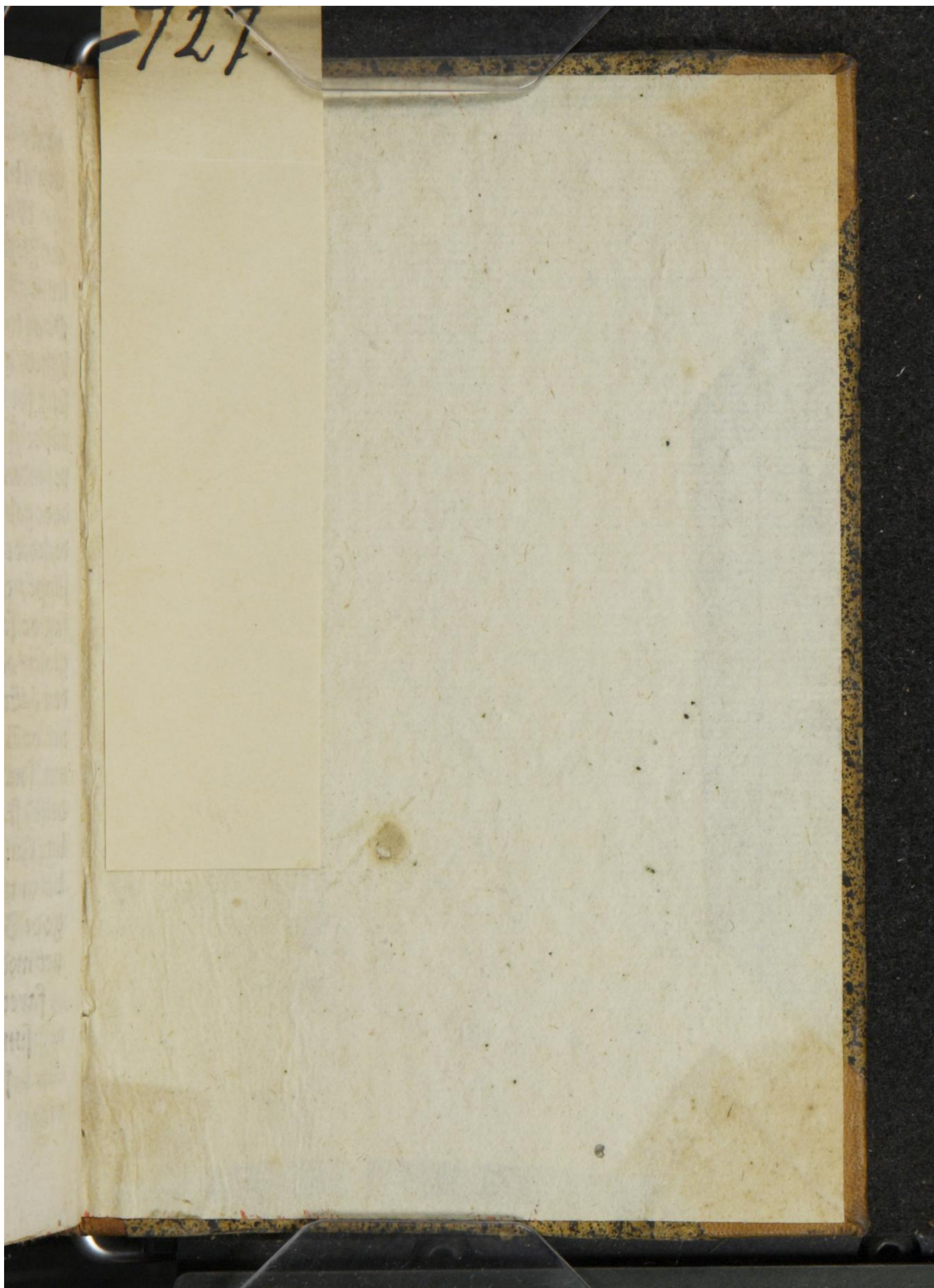
Den tid mand lærde oc predicked / at en korspenning oc en vaaxlyss offeret paa vor Frue Alter / kunde befrij en Skalck / en Røffuer oc Mørder fraa Helffuede / foriage oc offueruinde Dieffuelen med all sin macth / foruden Christi hielp / oc wden troen (aff huilcke lærdom Gud storlig bespottedes / Christi hellige blod skendelig foractedes / Det Ganske hellige Euangelium oc Christelig tro bliff til inthet giørd etc.) Daa vaare alle Predicker kostelig / vise oc helligmend for verden / Der vaar ingen Ketteri / ingen ny lærdom / Men alle

vaare

vaare de rette fromme forgyllede Chriſtne.

Men nu mand lærer oc predicker att Jeſus Chriſtus er allene vor Megler Talſmand/ Frelſer oc Saliggører/ Oc at troen/ ſom forarbeider ved kiærlighed/ allene gører from/ retferdig oc ſalig for Gud/ Oc att wi allene formiddelſt Jeſu Chriſti roſensblod haffue ſynders forladelſe etc. bliffue de raſinde oc galne/ true oc ſkelde offuer al maade/ leder effter huorlunde de kunde vndſlippe/ oc derfore beſmøcke deris onde ſag oc falſke løgen / med Menniſklig gloſer/ oc vrangforklaring. Heer maa den HErre Chriſtus ſelff hede en Løgner oc Ketter / Det hellige Euangelium (ſom haffuer verit aff førſte begyndelſe) ſkal nu kallis en ny lære/ De Herlige Huſualelig Pſalmer mue heer kallis en trøggelſang / eller tiguiſe. Den gode S. Pouel ſkal heer haffue ſkriffuet mod ſig ſelff/ oc mangeſtedz haffue faret vild (det er deris gloſer) In ſumma/ hoſſ de Euangeliſke ere idel kobber oc træ Chriſtne.

Soli DEO gloria.

727.